



ARAŞTIRMA MAKALESİ | RESEARCH ARTICLE

SİNEMA VE GASTRONOMİ BAĞLAMINDA PLATFORM VE MENÜ  
FİLMLERİNİN GÖRSEL TEMSİLLERİNİN ANALİZİ

Nagihan ÇAKAR

Doç. Dr. İstanbul Topkapı Üniversitesi  
nagihancakar@topkapi.edu.tr  
ID: 0000-0001-7023-0504

Erhan ÇANKAYA

YL Öğrenci  
Nişantaşı Üniversitesi  
erhancankaya@hotmail.com  
ID: 0009-0009-7320-5430

**Atıf / Citation:** Çakar, N. & Çankaya, E. (2024). Sinema ve gastronomi bağlamında platform ve menü filmlerinin görsel temsillerinin analizi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (INIJOSS), 13(2), 656-681.

<https://doi.org/10.54282/inijoss.1514106>

Öz

Bu araştırmanın amacı sinema ve gastronomi bağlamında platform ve menü filmlerinin görsel temsillerinin analiz edilmesidir. Gastronomi, yemek ve yemeğin tekniğine dair birçok detayı içeren ve son yıllarda gelişerek yayılan bir disiplindir. Bu bağlamda gastronomik unsurlar sinemada da kendisine yer almaktadır. Sinema ve yemek ilişkisi sinema tarihiyle birlikte başlamış olsa da çağdaş sinemada yemek geniş bir şekilde yer bulmaktadır. Bu bağlamda yemek; sosyal, kültürel, ekonomik ve politik gibi birçok alandan hareketle sinemada yer almaktadır. Yemeğin kendisi, yeme şekilleri ve sunum şekilleri farklı şekillerde metafor olarak kullanılmaktadır. Araştırmanın yöntemini ise nitel araştırma yöntemlerinden olan içerik analizi oluşturmaktadır. İçerik analizi, film, metin ve görsellerin detaylı analizinde kullanılan temel yöntemlerden birisidir. Araştırmanın amacına uygun olduğundan bu yöntem tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu ise Platform ve Menü filmleri oluşturmaktadır. Analiz için bu filmlerin tercih edilmesinde filmlerin güncel filmler olması ve araştırmanın amacına uygun olması etkili olmuştur. Araştırmadan elde edilen veriler incelendiğinde her iki filmde de yemeğin statü, sınıf ve ekonomik olan sosyal ve kültürel değerlere gönderme yaptığı belirlenmiştir. Platform ve Menü filmlerinin kurgularının distopik bir şekilde gelişmesi yemeğin bu evrendeki yerini çoklu anlamlar üzerinden anlaşılır kılsa da her iki filmde de yemek, toplumsal bir statünün göstergesi ve sınıfsal ayrımın parçasıyla sembolleşmiştir. Bununla birlikte Platform filminde çok daha sembolik bir şekilde yer alan gastronomi ve yemek unsurları Menü filminde çok daha teknik bir şekilde işlenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Gastronomi, Sinema, Platform filmi, Menü filmi.

## ANALYSIS OF VISUAL REPRESENTATIONS OF PLATFORM AND MENU MOVIES IN THE CONTEXT OF CINEMA AND GASTRONOMY

The aim of this research is to analyze the visual representations of platform and menu films in the context of cinema and gastronomy. Gastronomy is a discipline that includes many details about food and cooking techniques and has developed and spread in recent years. In this context, gastronomic elements also take place in cinema. Although the relationship between cinema and food began with the history of cinema, food has a wide place in contemporary cinema. In this context, food; It takes place in cinema from many areas such as social, cultural, economic and political. The food itself, ways of eating and presentation are used as metaphors in different ways. The method of the research is content analysis, which is one of the qualitative research methods. Content analysis is one of the basic methods used in detailed analysis of films, texts and visuals. This method was preferred because it was suitable for the purpose of the research. The study group of the research consists of Platform and Menu films. The choice of these films for analysis was influenced by the fact that the films were up-to-date and suitable for the purpose of the research. When the data obtained from the research were examined, it was determined that food in both films referred to social and cultural values such as status, class and economic.

**Keywords:** Gastronomy, Cinema, Platform movie, Menu movie.

### GİRİŞ

Eski Yunancadaki *gastro* ve *nomos* kavramlarından türeyen gastronomi mide bilimi ya da mideye ait olan yemekleri ifade etmektedir. Tarihsel süreç içinde gelişen kavram günümüzde yemek ve kültür arasındaki; yemekleri hazırlama stillerini, sunumu, pişirme stillerini ve yemek bilimini içeren geniş bir yelpazeyi içermektedir (Kivela ve Crofts, 2006: 355). Yeme-içme ritüelleri insanlar için önemli fiziksel ihtiyaçlardan birisi olmakla birlikte aynı zamanda bir tür statü göstergesi olarak da değerlendirilmektedir. Nitekim yeme-içme alışkanlıkları kültürel, toplumsal ve ekonomik bir sosyal yapının sonucu olarak gelişmektedir.

İnsanlar içinde bulunduğu kültürün bir parçası olarak yeme-içme alışkanlıklarını geliştirmekle birlikte süreç içinde farklı mutfaklara da ilgi duyabilmektedir. Yemeğin toplumsal ve kültürel alanda görmüş olduğu değer statü olarak bir imge olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır. Bu imge sadece yemeğin kendisi üzerine değil sunum üzerine de bina edilmektedir. Bu durum gastronominin sosyoloji, sanat, kültür gibi birçok farklı alanla birlikte ele alınmasını sağlamaktadır (Topçu vd., 2021, s. 36).

Kültürün bir ögesi olarak yeme-içme alışkanlıkları kültürün hem maddi hem de manevi unsurlarını bünyesinde taşımaktadır. Kültür, insanların üretmiş olduğu her şeyi kapsayan geniş bir literatürü içermektedir. Söz konusu yemek olduğunda ise yapılan yemekleri, mutfak gereçleri gastronominin maddi kültür öğelerini içermektedir (Karaca ve Karacaoğlu, 2016, s. 562). Gastronominin manevi kültür öğelerini ise yemeklere yüklenen anlamlar oluşturmaktadır. Bu bağlamda bazı yemeklerin cenaze törenlerinde kültürel anlamlar olduğu gibi bazı yemeklerin de özel günlerde tüketilmesi söz konusudur. Bu durum yemek ve kültür arasındaki iletişim rolünü öne çıkarmaktadır. Yeme-içme alışkanlıkları kültürün bir sembolü olarak farklı kültürle iletişime geçilmesinde bir sembol ya da gösteren görevi üstlenmektedir (Çaycı ve Aktaş, 2018, s. 712).

Gastronominin iletişim de bir tür sembol, imge ya da gösteren olma rolü kendisini sinema alanında da göstermektedir. Sinema sanatı görsel ve işitsel öğeleri kullandığından çok etkili bir iletişim aracıdır. İletişim dilinin güçlü olması nedeniyle izleyicilere siyasi ve sosyal anlamlar mesaj

olarak iletilebilmektedir (Birkök, 2008, s. 4). Yemek ve sinema ilişkisi de bu çerçevede gelişmektedir. Sinema ve yemek ilişkisi genel olarak iki açıdan değerlendirilmektedir. Bu bağlamda öncelikle yemek, sinemada belirli anlam kümelerinin izleyicilere aktarılması için birer sembol görevi görmektedir. Sinema ve yemek ilişkisinin bir diğer yönünün yemeği bir sembol olarak sinemadaki anlatım dilini genişletmesidir. Bu bağlamda yemek aynı zamanda bir anlatım aracına dönüşmüş durumdadır (Lindenfeld ve Parasecoli, 2017).

Yemek, sinemada zaman zaman yan bir öge olarak yer alırken zaman zaman da filmin ana konusu olmaktadır. Yemek, ana temaya bağlı olarak insanların gündelik ihtiyaçlarının karşılandığı bir imge olarak görünse de farklı anlamlara da gönderme yapabilmektedir. Yemek, kültürün önemli bir parçası olduğundan sosyolojik olarak birçok ortak anlam kümesini içinde barındırmaktadır. Bu bağlamda izleyenler sadece bir yemek değil aynı zamanda kültürel ve toplumsal göndermeleri de örtük olarak algılamaktadır (Kanıık, 2016, s. 85).

Yemek kültürü toplumdan topluma değişkenlik gösterse de evrensel anlamlar da içermektedir. Sinema özellikle bu evrensel anlamlara gönderme yaparak yemek olgusunu perdede kullanmaktadır. Bu bağlamda yenilen yemeğin kendisi de zaman zaman bir anlam örüntüsüne sahip olsa da genellikle yemeğin yenilme biçimi de şiddet ve cinsellik gibi anlamlara gönderme yapabilmektedir. Yemeğin sunumu ise diğer faktörlerle birlikte zenginlik ya da fakirliğe de gönderme yapabilmektedir (Shugart, 2008).

Yemek sinemada sinema tarihinin ilk dönemlerinden bu yana yer almaktadır. Ancak sinema tarihi açısından gastronomini temalı filmler daha çok çağdaş sinemada öne çıkmaktadır. Özellikle son yirmi yılda gastronomi sinema ilişkisi gelişerek devam etmektedir. Bu ilişkinin gelişmesinde gastronominin yeni medya araçlarıyla yaygınlaşması ve önemli bir iletişim ve anlatım aracına dönüşmesinin de etkili olduğu söylenebilir (Lindenfeld, 2003).

Bu durum yemeğin gönderme yaptığı; ekonomik, sosyal, kültürel ve sosyolojik anlam ağını da genişletmektedir. Bu doğrultuda incelendiğinde yemek, zaruri bir ihtiyacın temsili olarak görülebildiği gibi tüketim kültürünün bir taşıyıcısı olarak ele alınabilmektedir. Tüketim kültürünün bir parçası olarak yemek daha çok kapitalist örgü bağlamında değerlendirilmektedir (Kanıık, 2012). Yemek ve sinema ilişkisinin son yıllardaki gelişmesine ve yemeğin sembolik anlamının önemi dair bu araştırmanın amacını da sinema ve gastronomi bağlamında *platform* ve *menü* filmlerinin görsel temsillerinin analizi oluşturmaktadır.

## 1. GASTRONOMİ KAVRAMI

### 1.1. Gastronomi ve Kültür İlişkisi

Kültür ve insan arasındaki etkileşim insanla ilgili olan tüm alanların da kültürle birlikte şekillenmesinin sağlamaktadır. Kültürün insanla ilgili olan her şeyi etkilemesi gibi kültürle birlikte insan da şekillenmektedir. İnsanların biyolojik olarak varlıklarını sürdürebilmek için ihtiyaç duydukları yeme alışkanlıkları aynı zamanda birer deneyim elde etme ritüelleridir. İnsanların yemek yerken sergiledikleri belirli davranışlar ya da fiziksel aktiviteler bulunmaktadır. Yemek yemeyle birlikte oluşturulan rutin ve imgeler yemek kültürünü oluşturmaktadır. Yemek kültürleri

toplumlar arasında değişiklik gösteren tamamen topluma ait özel ritüellerdir (Sarıışık, 2019, s. 189).

Her kültürün oluşturmuş olduğu yeme alışkanlıkları yemek ritüelleri gastronomik olarak yemeğe yüklenen farklı anlamlar ve yorumlamalardan oluşmaktadır. Gastronomi ve kültür ilişkisi geçmişten beridir var olmakta ve devam etmektedir. Yemek yeme ve kültür arasında sürekli etkileşim bulunmakta ve bu ki alan da birbirlerini şekillendirmektedir. Yemek ve kültür ilişkisiyle ilgili ayrıca kültürün temel yapı taşlarının bilinmesi de önemli bir yer tutmaktadır. Kültür topluma ilgili soyut ve somut tüm kavramlardan oluşmaktadır. Toplumunu ilgilendiren her konu aynı zamanda kültürün de öğelerindedir. Toplumların değer, yargı, inanç ve kanunları önemli kültürel öğelerdir. Dolayısıyla kültürün toplumu etkileyen her alanla birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir (Seyitoğlu ve Çalışkan, 2018, s. 525).

Gastronomi ve kültürün değerlendirilmesi ve yemek ritüellerinde her toplumda farklılık gösteren imgelerin bulunması gastronominin kültür içindeki yerinin anlaşılmasında önemli bir yer tutmaktadır. Kültür ve gastronomi ilişkisiyle ilgili ayrıca toplum içinde yemeğe yüklenen farklı anlamlar da yer tutmaktadır. Önemli törenlerde yemek rutinlerinin bulunması yemeğe kültür içerisinde farklı anlamlar yüklenmesinde etkili olmuştur. Örneğin düğünlerde yemek verilmesi yemeğin toplum için şenlik oluşturduğunu, ölüm yıl dönümlerinde yemek dağıtılması ise yemeğin dini bir tören olarak kullanıldığını göstermektedir. Bu ritüellerle birlikte yemek savaşı, şölen, festival, ölüm ve aile toplantıları gibi birçok eylemde yer almaktadır (Bober, 2014, s.100).

Yemek sırasında insanların sosyalleşmesi gastronominin insan iletişimi üzerindeki etkisine örnek oluşturmaktadır. Yine bazı yiyeceklerin kutsal ya da tam tersi hoş görülmemesi de gastronomi ve kültür arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

## 1.2. Gastronominin Maddi Kültürel Göstergeleri

Kültürün insana dair her şeyle ilgili olması insan yaşamındaki her durum ve olayın da kültürle birlikte değerlendirilmesini sağlamaktadır. Kültür ise maddi ve maddi olmayan birçok öğeden oluşmaktadır. Gastronominin maddi kültürel göstergelerine geçmeden önce kültürün maddi göstergelerine bakmak faydalı olacaktır. Bu bağlamda toplumların maddi olarak ayakta kalmalarını ve devamlılıklarını sağlayan, koruyan her kültürel gösterge maddi kültürel göstergelerdir. Kültürün bir nevi nesiller boyunca devam etmesi maddi ve maddi olmayan kültürel göstergelerle birlikte olmaktadır. Mutfak kültürün önemli bir ögesinin oluşturmaktadır ve insanlığın ilk yıllarından beridir var olan bir kültürel göstergedir (Gürsoy, 2019, s. 65).

Mutfağın gelişmesinde, ateşin bulunması yerleşik hayata geçilmesi ve tarıma başlanması gibi hadiseler önemli bir yer tutmaktadır. Bu eylemlerle birlikte mutfakla ilgili önemli gelişmeler başlamıştır. Yeni mutfak aletleri icat edilmiş, yemek çeşitleri artmaya başlamıştır. Gastronominin maddi ve maddi olmayan kültürel öğeleriyle özellikle 18. yüzyıl ile birlikte oluşmaya başlamıştır. Yemek yeme zamanla ekonomik ve sosyal özellikleriyle ayrılmaya başlamıştır. Özellikle mutfakta kullanılan öğelerin artmasıyla birlikte mutfağın ve yemeğin de farklı alanlarda değerlendirilmesine zemin hazırlanmıştır. Mutfakların büyümesi ve toplum içinde ev dışında yemek yeme kültürünün yaygınlaşmasıyla birlikte gastronomi önemli bir ticari değer kazanmaya başlamıştır (Beardsworth ve Keil, 2011, s. 289).

Gastronominin maddi kültürel göstergeleri toplumlara göre farklılıklar göstermektedir. Bu ögeler toplumun yaşadığı coğrafyaya göre şekillenebilmektedir. Örneğin hayvancılığın yaygın olduğu toplumlarda et tüketimi önemli bir gastronomik maddi kültürel öge iken tarımın yoğun olduğu yerlerdeyse gastronominin maddi kültürel ögeleri değişiklik göstermektedir.

### 1.3. Gastronominin Maddi Olmayan Kültürel Göstergeleri

Gastronominin maddi olmayan kültürel göstergeleriyle ilgili yapılan literatür taraması sonuçlarına göre toplumlara ait inanç, değer, yemek imge ve ritüelleri bu ögeleri oluşturmaktadır. Gastronominin maddi olmayan kültürel göstergeleri yemek yemenin fiziksel ihtiyaçlar dışında karşıladığı her durum için kullanılmaktadır. Gastronomiyi etkileyen coğrafya, din ve sosyo ekonomik durumlar maddi olmayan kültürel ögelerdir. Bu disiplinler ve daha fazlası gastronomiyi etkileyen maddi olmayan kültürel ögelerdir. Maddi olmayan kültürel ögeler ilk insan Hz. Adem'le birlikte başlamaktadır. Hz. Adem ve elma arasında geçen menkıbe yemekle ilgili oluşan ilk maddi olmayan kültürel ögeleri oluşturmuştur (Baudan, 2006, s. 39).

Gastronominin maddi olmayan kültürel ögeleri ayrıca Hz. İsa ve havarilerinin yemeklerinin resmedilmesi ve bu anın da Hristiyanlar için önemli bir dini tören olarak görülmesidir. Maddi olmayan kültürel ögelere yine bakmak gerekirse, toplumların zaman içinde yemekle ilişkilendirdikleri inanç, değer ve ritüelleri gastronominin maddi olmayan kültürel ögelerini oluşturmuştur. Yanı zamanda gastronominin maddi olmayan kültürel ögeleri zamanla yemekle ilgili inanış, değer ve yargıların oluşmasına da zemin hazırlamıştır. Yemekle ilgili değerler genellikle Tanrı'nın insana lütfu şeklinde değerlendirilmiş ve bu şekilde gastronominin maddi olmayan kültürel ögeleri oluşmuştur (Polat ve Çetinsöz, 2019, s. 832).

Gastronominin maddi olmayan kültürel ögeleri içerisinde mitler de bulunmaktadır. Tarihi, dini ve inanışlara göre oluşan bu mitler toplumdaki topluma farklılıklar göstermektedir. Yemek süresince geçen her olayda gastronominin maddi olmayan kültürel ögeleri aktif olarak yer almaktadır.

## 2. GASTRONOMİ VE SİNEMA İLİŞKİSİ

### 2.1. Sinema ve Yemek

Yemek birçok sinema filminde kullanılan önemli bir sahne ve kavramdır. Genelde insan yaşamına yer veren sinemada günlük hayatın ayrılmaz bir parçası olan yemek de önemli bir yer tutmaktadır. İnsanların yemek yeme rutinlerinin sinemada işlenmesi sinemayı daha gerçekçi bir konuma taşımaktadır. Bu bağlamda yemek sinema için bir anlatış biçimi olarak da değerlendirilebilmektedir. Sinema filmleri içerisindeki yemek sahneleri incelendiğinde genellikle yemeğin güçlü bir dil olarak kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Sinemada kullanılan yemek aynı zamanda farklı toplum ve kültürlerin de sembolü olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte yemek birçok kavramla ilişkilendirilir. Örneğin yemek rutini gücü, romantikliği, statüyü ve kültürü de ifade etmektedir (Uçkan Çakır vd., 2020, s. 3175).

Sinemada yemek genellikle iki farklı şekilde kullanılmaktadır. Bunlar, doğrudan göndermeler ve doğrudan gönderme yapılmayan yemeklerin kullanımınıdır. Doğrudan göndermelerde yemek

sinema için bir anlatı biçimidir ve kültürün yansıması olarak kullanılmaktadır. Diğer kullanımdaysa yemek genellikle sahnelerin tamamlayıcısı rolüyle kullanılmaktadır.

## 2.2. Yemek-Sinema İlişkisinin Dönemsel Olarak Değerlendirilmesi

Yemekler sinemada birçok farklı anlamda kullanılmıştır. Sinemanın ilk yıllarından beridir kullanılan yemeğin özellikle bazı yıllarla birlikte sinemada kullanımı artış göstermiştir. Siyasi, sosyal ve kültürel olarak yemeklerin temsilleri sinemada yer almaktadır. 1970'li yıllarla birlikte yemek sinemada ana tema olarak kullanılmaya başlamıştır. Önceki yıllardaysa yemek sinema için sadece tamamlayıcı bir tema olarak yer almıştır. 1980'li yılların ardından birçok sinema filminde yemek ana tema olarak kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle bu yıllarda yemek türleri sinema konusu olarak kullanılmış ve yemek temalı yeni filmler çekilmeye başlanmıştır. Neoliberalizle birlikte artan yemek temalı filmler için en bir sınıflama oluşturulmuştur (Lindenfeld ve Parasecoli, 2017).

Yemek sinema ilişkisinin dönemsel olarak değerlendirilmesinde yemek temalı filmlerin; yemek takıntılı, yemek odaklı, yemek ve ana teması yemek olan filmler olarak ayrıldığı ortaya çıkmıştır. 1980 öncesi yemek temalı filmlere örnek vermek gerekirse, Potemkin Zırhlısı ve Roma Açık Şehir filmleri örnek olarak verilebilir. 1970 yılıyla birlikte yemek ana temada olduğu filmler daha çok sinemada yer almaya başlamıştır. Özellikle siyasi, sosyal ve kültürel anlamlar bu filmlerde yemekle birlikte sunulmuştur. Bu filmlerin önde geleni 1972 yapımlı Burjuvazinin Gizli Çekiciliği filmidir. Bu filmde yemek siyasi bir sembol olarak kullanılmış ve yemek sinema ilişkisinde dönemin temel filmlerinden biri olmuştur (Uca, 2021, s. 81).

## 2.3. Tür Olarak Yemek Sineması

1980' li yıllarla birlikte yemek temalı filmler sınıflandırılmış, yemek sineması da bu sınıflandırmada yer almıştır. Yemek sinemasıyla ilgili yapılan literatür taramasında yemeğin özellikle anlatılmak istenen, dikkat çekilmek istenen konularda imge olarak yer alması işlenmektedir. Bu bağlamda yemek sineması son 20- 25 yıldır aktif olarak literatürde yer almaktadır. Öncesiyle ilgili filmler olsa da bu yıllar yemek sineması için oldukça popüler ve yoğun sinema filmlerinin çekildiği yıllar olarak bilinmektedir. Özellikle modernizm ve post modernizm akımlarına göre yemeğin değsen anlam karşılıkları filmlerde de bunların kullanılmasına, yemek sinemasının oluşmasına zemin hazırlamıştır (Aytekin, 2019, s. 8).

Yemek sinemasının oluşması sinemayla ilgili bir devrimi ifade etmektedir. İlk yıllarda anlatı biçimi olan yemek sonraki yıllarda ana tema olarak yer almış ve yemek sineması adı altında yen bir türün ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla yemek sineması gelişmeye devam eden bir tür olmakla birlikte gastronomiden ve sinema kültüründen etkilenerek şekillenmeye devam etmektedir (Kanık, 2018, s. 66).

## 3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel yöntem araştırmacının özellikle sosyal disiplinler alanında derinlemesine bilgi sahibi olmaya çalıştığı araştırmalarda kullanılmaktadır. Bu bağlamda nitel çalışmalarda "Nasıl?" ve "Niçin?" sorularının izinin sürüldüğü söylenebilir. Nicel çalışmalarda ise incelenen sosyal gerçeklik sayısal bir forma dökülerek ve daha

büyük örneklerle çalışılırken nitel yöntemde anlamlar ve daha dar çalışma grupları öne çıkmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırma yaklaşımının birçok farklı deseni bulunmaktadır. Bu çalışmada ise nitel araştırma desenlerinden olan içerik analizi kullanılmaktadır.

Araştırmada *Menü* ve *Platform* filmlerindeki gastronomik öğelerin analizi ve filmde yer alan yemek sahnelerinin anlamları incelendiğinden içerik analizine daha uygun olduğu belirlenmiştir. İçerik analizi, iletişim amaçlı olarak üretilen yazılı, görsel, işitsel vs. her türden kayıtlı metinlerin analizini yapmak üzere geliştirilmiştir (Gökçe, 2019, s. 21).

İçerik analizi tekniğinde amaç metin ya da görsel içeriklerdeki anlamların çözümlenmesidir. Bu tür çalışmalarda anlamlar araştırmanın amacına göre incelenmektedir. Bu bağlamda anlam belirli bir tema etrafında toplanmaya çalışılmaktadır (Güçlü, 2019, s. 177). Bu çalışmada ise çalışma grubundaki iki film görsel temsilleri çerçevesinde gastronomi bağlamında çözümlenmektedir. Filmlerdeki anlamlar bu çerçevede analiz edilmektedir. İçerik analiz çalışmalarında amaç metin ya da görsellerin içindeki sembollerin ve olguların amaçlarını neden yer aldıklarını ve neye işaret ettiklerinin sorgulanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 227). İçerikte mevcut olan unsurlardan yola çıkarak irdelenen sosyal gerçeklik, temel araştırma sorusu bağlamında sorunsallaştırılmakta ve içeriğin etki alanı sosyolojik, kültürel ya da siyasal olarak yorumlanmaktadır.

Filmlerdeki içerik analizinde analiz, iki açıdan sürdürülmektedir. Bunlardan birincisini filmde yer alan olgunun sadece bulunduğu yer açısından ve temasal bir bütünün bir parçası olarak değerlendirilmesidir. Diğeri ise filmdeki olgunun söylem üzerinden analiz edilmesidir. Ancak bu tür analizler filmlerin içeriğinde yer alan olgunun nasıl yer aldığına bağlı olarak değişmektedir (Kızıltepe, 2017, s. 263). Bu çalışmada ise çalışma grubuna alınan iki filmdeki gastronomik öğelerin analizi hem görsel ve olgusal bağlamında hem de söylem çerçevesinde çözümlenmektedir.

### 3.1. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışmanın grubunu *Platform* ve *Menü* filmleri oluşturmaktadır. Bu filmlerin seçilmesinde araştırmanın amacı etkili olmuştur. Bu bağlamda araştırma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme yöntemi dikkate alınmıştır. Ölçüt örnekleme araştırmacı tarafından tespit edilen bir ölçüt dikkate alınarak oluşturulur (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmadaki ölçüt ise gastronomi temalı filmler olmasıdır. Bu örnekleme tipinde çalışma grubuna alınacak, analiz edilecek metin, görsel ya da filmler önceden belirlenmektedir (Neuman, 2012, s. 320). Bu araştırmanın çalışma grubuna *Platform* ve *Menü* filmlerinin seçilmesinde bu iki filmin güncel filmler olması ve üzerinde gastronomi çerçevesinde çalışma yer almaması da etkili olmuştur.

## 4. BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde çalışma grubunda yer alan *Platform* ve *Menü* filmlerinin içerik analizine yer verilmektedir. Bu bağlamda öncelikle filmlere yönelik kısa tanıtımlara ve künye

bilgilere yer verilmektedir. Daha sonra her iki film de filmde elde edilen gastronomik görseller çerçevesinde sosyolojik ve kültürel bir analize tabi tutulacaktır.

#### 4.1. Platform Filmi İncelemesi

İspanyol yapımı olan bu filmde bilim-kurgu ve distopik bir evrenler öne çıkmaktadır. Film, literatürde *Platform*, *The Platform*, *El Hoyo* ve *Çukur* olarak bilinmektedir (Demirel, 2023, s. 379). 2019 yılında yayınlanan filme dair diğer künye bilgileri şöyledir:

**Yapım Yılı:** 2019

**Ülke:** İspanya

**Filmin Türü:** Bilimkurgu-Korku

**Yönetmen:** Galder Gaztelu-Urrutia

**Yönetmen:** Galder Gaztelu-Urrutia | Senarist David Desola, Pedro Rivero

**Oyuncular:** Ivan Massagué, Zorion Eguileor, Antonia San Juan (beyazperde.com)



**Görsel 1.** Platform Filminin Afışı

(Kaynak: beyazperde.com, 2022a)

##### 4.1.1. Platform Filminin Konusu ve Özeti

Platform filmi distopik bir mekân olarak değişik bir şekilde planlanmış bir hapishanede geçmektedir. Bu hapishanede farklı hücreler yer almakta ve her hücrede iki kişi kalmaktadır. Hapishane dikey bir şekilde konumlanmış ve yukarıdan aşağıya doğru tasarlanmıştır. Hapishanede yemek günde sadece bir kere üst kattan aşağıya doğru gönderilmektedir. Bu bağlamda üst kattaki hücrelerdeki mahkumlar yiyeceklere ulaşabilirken alt kattakiler çoğu zaman yemek kalmaz. Bu durum alt kattaki zamanla saldırganlaşmasına neden olmaktadır. Bu hapishane alt alta dizilmiş bir şekilde yüzlerce hücreden meydana gelmektedir. Hücrede iki kişi yer alırken hücrenin tam ortasında ise platformun inip kalktığı bir boşluk yer almaktadır. Bu platform



aracılığıyla her gün özenli bir şekilde hazırlanmış yemekler aşağıya doğru inmektedir. Platform her hücrede kısa bir süre durmaktadır. Hücredekilerin yemekleri yemesi bu süreyle kısıtlıdır. Ancak üst katta el değmemiş halde özenli bir masa olan yemekler aşağıya doğru çöpe dönüşmektedir.

Bu filmde hapisaneye mahkumlar işlemiş oldukları suçlardan ötürü girseler de durum her zaman böyle gelişmemektedir. Nitekim filmin ana karakteri olan Goreng buraya gönüllü olarak girmiştir. Goreng'in bu hapisaneye girmesindeki amacı kitap okuma alışkanlığı kazanmaktır. Bu durum filmdeki karakterlerin aykırı olduğunu göstermektedir. Nitekim filmde mahkumların hapisaneye girmeden önce sevdiği yemekler sorulmaktadır. Ayrıca mahkumların bulunduğu katlar her ay değiştirilmektedir.

#### 4.1.2. Platform Filmi Analizi

Platform filmi genel olarak incelendiğinde distopik anlatıyı içerdiğinden filmde birçok farklı sembol ve imgenin yer aldığı söylenebilir. Fil gastronomi kültürü ve yemek çerçevesinde incelendiğinde ise yemeğin bu anlatımda önemli bir metafor olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda yemek ve yemeğin paylaşımı üzerinden siyasi ve sosyal göndermelerin de yapıldığı söylenebilir. Filmin açılış sahnesiyle birlikte yemekler görünmeye başlamaktadır. Güzel ve ışık bir mutfak özenle yemek hazırlayan aşçıların yer aldığı ilk sahnede aşçılara denetleyen şef de gösterilmektedir. Bu durum hazırlanan yemekler için ne kadar özenildiğini göstermesi açısından son derece önemlidir. Bununla birlikte yemeğin ortaya çıkmasındaki emek ve zamanın da vurgulandığı söylenebilir. Çok fazla çeşitte yemek hazırlanması ve özenilmesi yemeğin önemli kişiler için hazırlandığına da işaret etse de aslında yemekler mahkumlar hazırlanmaktadır.

Yemekle statü ve ilişkisi ilk sahnede kendisini bu şekilde göstermektedir. Her ne kadar film distopik bir evrendeki mahkumlar için hazırlanmış olsa da özenli hazırlanan bir sofraya genel olarak önemli ziyaretçileri akla getirmektedir. Bu durumda yemek sadece ikram edilen ya da zaruri olan tüketilmesi gereken bir ihtiyaç olmaktan çıkarak lüksün ve statünün göstergesine dönüşmektedir (Kaçan, 2023). Bu bakış açısı filmin başında böyle gösterilse de yemeklerin mahkumlar için hazırlanıyor olsa seyircinin ters köşede kalmasına neden olmaktadır. Filmin başlarında bir dış ses tarafından "İnsanlar üç gruba ayrılır, yukardakiler, aşağıdakiler ve düşenler" ifadesi söylenmektedir. Bu ifade mahkumlar arasındaki sınıfsal bir fark olduğu göstermektedir. Bu durumda yemek yine sadece tüketilmesi gereken zaruri bir ihtiyaç olmaktan çıkıp ekonomik ve statüsel bir sınıfsal değer olarak sembolize edilmektedir.

Aşağıda yemek platformunun yukarıdan aşağıya doğru gelmesine dair görsel yer almaktadır.



**Görsel 2.** Yemek Platformunun Yukarıdan Aşağıya Doğru Gelmesi

Görselde de görüldüğü üzere platformun üzerinde yemekler vardır. Bu yemekler önceki katlarda daha önce yenmiş artıklardır. Bu durum yemeğin katlar arasındaki en önemli maddi değer olmasından kaynaklanmaktadır. Alt kattaki mahkumlar her zaman üst kattakilerin artıklarını yemek zorundadır. Ancak mahkumların kaldığı katların ayda bir kere değiştiği unutulmamalıdır. Bu değişim yaşansa da sistem aynı şekilde devam etmektedir. Bu bağlamda sistemde her zaman kalıcı olan bir şey vardır. Bu kalıcı olan şey her zaman artık yemek zorunda kalacak kişilerin varlığıdır. Kat sayısı çok fazla olduğu için en alt katlarda kalanlar için durum çok daha zordur. Bu durum yemek sembolü üzerinden insanların sınıflandırıldığını göstermektedir. Nitekim filmde “İnsanlar üç gruba ayrılır, yukardakiler, aşağıdakiler ve düşenler” ifadesini yer alması yemek üzerinden yapılan bu sınıfsal durumu pekiştirmektedir. Fakirlerin zenginler gibi beslenemediği çağdaş ekonomi ve politik yapı içerisinde yaşandığı düşünüldüğünde platform filminde yemeğin de bu farkı sembolize ettiği söylenebilir. Bu bağlamda yemeğin zenginliği, yoksulluğu ve statüyü de temsil ettiği söylenebilir (Öztürk ve Daşkesen, 2021; Köse ve Bingöl, 2021).

Goreng buraya kendi isteğiyle girdiğinden Trimagasi ve diğer diğer karakterlere göre çok daha makul bir karakterdir. Nitekim Goreng, Trimagasi’den platform alt katlarının 132’ye kadar gittiğini öğrenir. Bu katlar çok aşağıda yer aldığından onlara yeme değil artıklar ve çöpler kalmaktadır. Goreng bu durumu değiştirmek için yemeklerin paylaşılması gerektiğini söylediğinde Trimagasi onu komünist olarak niteler. Yukarıdakiler bundan hoşlanmaz der. Bu durum aradaki sınıfsal farkın yemek üzerinden pekişmesine neden olur. Trimagasi sisteme o denli uyum sağlamıştır ki üsttekileri yemekleri kirletmekle suçlarken o da aynı şeyi yapmaktadır. Çünkü ona göre yukarıdakiler de aynı şeyi yapmaktadır.

Goreng ilk iki yemek yemese de üçüncü gün platformun başına oturarak daha önce atık dediği yemeklerden yemeye başlar. Bu durum yemek yemenin insanın en temel ihtiyacı olmasını temsil etmektedir.

Filmin bu ilk sahnesinde ana karakter Goreng ve Trimagasi yer almaktadır. Trimagasi tecrübeli bir mahkûm olduğundan yemek platformu inmeden yastıklarını dizinin altına koyarak kendini hazırlamaktadır. Yemeği ise büyük iştah ve adabı uygun bir şekilde yemektedir. Çünkü çatal, kaşık ve bıçak bulunmamaktadır. Ayrıca süresinin de kısıtlı olması Trimagasi'nin hızlı bir şekilde yemeklere saldırmasına neden olmaktadır. Ancak Trimagasi yine de nezaketsiz birisidir ve yemeği yedikten sonra sofraya tükürür. Bu durum yemeklerin başkasından kalma olmamasına neden olmakla birlikte atık olmasına neden olmaktadır. Bu ilk sahnede yemek ve kültür ilişkisine dair bir diğer göndermeyi ise din ve yemek ilişkisi oluşturmaktadır. Aşağıdaki iki görsel bu bağlamda incelenmektedir:



**Görsel 3. Elma Sahnesi**

Elma, üç büyük dinde de önemli bir semboldür. Nitekim bu meyve ilk insan olarak kabul edilen Âdem ve Havva'nın cennetten kovulma nedendir. Filmde Goreng, aç olmadığını söyleyerek sonra yemek üzere bir elma alır ve cebine atar. Ancak yemek platformu aşağıya inmeye başladığında Goreng ve Trimagasi'nin hücresi aşırı bir şekilde ısınmaya başlar. Trimagasi, yemeklerin sadece platform onların hücresindeyken yenilebileceğini daha sonra yemek üzere yemek alınca ya aşırı sıcak ya da soğuk olduğunu söyler. Bu bir tür cezalandırmadır. Goreng'in burada elmayı alması ve daha sonra sıcakla cezalandırılması dini bir sembolü doğrudan bir gönderme olarak okunmalıdır. Bu durum yemeklerin dini bir kültürün de parçası olduğunu göstermektedir.



**Görsel 4. Şarap Sahnesi**

Şarap sahnesinde Trimagasi şarabı görünce şaşırılmaktadır. Çünkü şarap üst katlardan aşağıya nadir zamanlarda kalmaktadır. Trimagasi bu durumu bu ay yukarıda çok Müslüman var galiba diyerek anlamaya çalışmaktadır. Bu örnekte de din kültürüyle yemek arasındaki sembolik bağ derinleşmektedir. Bu anlatımda yemek olarak şarap ya da elma sadece bir yemiş değil aynı zamanda bir günahı da temsil etmektedir. Goreng buraya kendi isteğiyle girmiştir ama o da zamanla sistemin bir parçası olmaya başlayacaktır.

Trimagasi, aykırı ve topluma ve geleneksel değerlere karşı yabancı bir profil çizmektedir. Üst kattan birisi intihar ettiğinde “*umarım alkol kullanmayan birisi değildir*” diye tepki vermektedir. Yani birisinin ölmesi umurunda değil gibi görünmektedir. Trimagasi bu ölümün sebebini yemek metaforu üzerinden şöyle açıklamaktadır “*üst seviyelerde ne istersen yersin, ama o zamanda beklentin kalmaz. Ve sadece oturup düşünürsün*”. Trimagasi ara seviyelerin daha iyi olduğunu düşünmektedir.

Üst seviyelerdeki insanların istediği şeyleri yemesi bir anlamda hayatın varoluşsal anlamıyla özdeşleştirilmiştir. Gündelik hayat içinde yemek yemek, yemek yemekten haz almak bu sürecin bir şölene dönüşmesi bazı insanlar için önemlidir. Ama her insan hayatın anlamını daha kültürel ve sosyal şeyler üzerine bina etmektedir. Hayatın anlamını yemek ve tüketmek üzerine bina etmek oldukça bir sığ bakış açısı olsa da platform evreninde insanların diğer insanlarla olan ilişkisinde bu maddi değer olarak yemek önemli görünmektedir.

Filmdeki bu ve benzeri intihar sahneleri Trimagasi'nin *üst seviyelerde ne istersen yersin, ama o zamanda beklentin kalmaz. Ve sadece oturup düşünürsün* ifadesiyle birlikte düşünüldüğünde Camus'un (2019) *Sisifos Söyleni*'ni akla getirmektedir. Sisifos efsanesinde de ceza alan kişi sonsuza kadar bir sarmala girmiş durumdadır. Filmdeki sarmal bu duruma benzemektedir. Ancak Trimagasi'nin yemek üzerinden kurmuş analogi ise hayatın anlamı üzerine kuruludur. Camus, *Sisifos Söyleni*'nde en temel felsefe sorularından birisinin *neden intihar etmiyoruz?* sorusu olduğunu belirtmektedir. Bu soru kendi için hayatın anlamı sorusuna barındırmaktadır. Hayatın anlamı insanların bireysel yönelimlerine göre değiştiği gibi *platformdaki* özel bir duruma göre değişkenlik göstermektedir. Nitekim burada yemek çok önemli bir materyal olmakla birlikte insanların hayat amaçlarına da dönüşebilmektedir. Çünkü ellerinde başka bir şey yok gibi görünmektedir. “*Üst seviyelerde ne istersen yersin, ama o zamanda beklentin kalmaz. Ve sadece oturup düşünürsün*” ifadesine buna gönderme yapsa da aslında mahkumların elinde oyalanacak ya da hayata dair anlam üretecek başka şeyler de vardır. Her mahkûm yanına bir nesne alabilmektedir. Örneğin Goreng yanına *Don Kişot* kitabını almıştır. Bununla birlikte mahkumların içinde buldukları durumdan çıkmak için birlikte hareket etmeleri de bir anlam örüntüsünün ortaya çıkmasını sağlayabilir görünmektedir. Bu durum aynı zamanda mücadele edilmesi gerektiğini de göstermektedir.

Filmde ise intihar ederlerken mahkumların en önemli anlamlarının yemek yemek olduğu gösterilmektedir. Bu noktada yemek sadece yemek olarak değil aynı zamanda maddiyatı ve daha da önemlisi anlamsızlığı ifade etmek üzere sembolleşmiş durumdadır. Yemek ve hayatın anlamı ya da yemek insan ilişkilerinin filmin bütününde öne çıktığı söylenebilir. Nitekim Goreng ve Trimagasi bir sonraki ay gözlerini 117.ci katta açmışlardır.



**Görsel 5.** 117. Kat

Bu kat yemek gelmesi için en zor koşullardan birisidir. Üst katlarda yendiği için bu kata yemek kalmaz. Trimagasi yemeğin kalmayacağını bildiğinden Goreng'i yatağına bağlar ve ona şöyle söyler: zaman içinde dostluğumuz bozulacak ve karşılıklı şüphelenme haline gelecek. Sonrada karmaşa ve suça dönüşecek. Biliyorum. Çünkü bunları yaşadım ben. Trimagasi Goreng'in kendisine zarar vermemesi için bağlamıştır. Ancak asıl amacı çok acıktığında bir yamyam gibi arkadaşını yemektir. Bu görsel özelinde incelendiğinde yemek, insanların hayatta kalabilmeleri için en temel ihtiyaca dönüşmüş durumdadır ve hayatta kalmak için insanlar vahşileşmeye başlamaktadır. Yemek üzerinden kurulan analogi insanın karnın doyması, haz alması ya da statü olmaktan çıkmış doğrudan hayatta kalma dürtüsü olmuş durumdadır. Trimagasi, Goreng'in vücudundan bir parça kesip yemek istediğinde asıl sorumlunun yukarıdakiler olduğunu söylemektedir. Oysa kendisi yukarıdayken aşağıdakiler düşünmüyordu. Dolayısıyla o da sadece çarkın bir dişlisi durumuna düşmüş durumdadır.

Trimagasi, Goreng'ten bir parça keserken platformun üzerinden bir kadın bu kata gelerek Goreng'i kurtarır ve Goreng Trimagasi'yi öldürür. Şimdi bu katta Goreng, Trimagasi'nin cesedi ve kadın bulunmaktadır.



**Görsel 6.** Yemek ve Yamyamlık

Yemek yemenin her zaman kendi içinde bir estetiği ve bu estetiğin de kültürel olarak değiştiği söylenebilir. Ancak gastronomi ve yemek söz konusu olduğunda ortak olan şey yemeğin sunumu, güzelliği ve iştah açıcı olmasıdır. Ancak buradaki görüntü yemek yemekle tiksinti duygusunu yan yana getirmektedir. Çünkü burada yemekten haz almak ve estetik gibi duygular rafa kalkmış durumdadır. Amaç sadece hayatta kalmaktır. İnsanın kendi cinsinden birisini yemesi rahatsız edici bir görsel olsa da bu itici durum da yemek yiyerek -etik olarak tartışmalı olsa da- hayatta kalma dürtüsü öne çıkmaktadır. Kadın<sup>1</sup> (Miharu) aynı etten yemesi için Goreng'e de uzatır. Bu aslında bir yardım etme gibi görünse de yemek burada da doğal bir enstrüman gibi durmamaktadır.

Mahkumların içinde buldukları durum onların birbirlerini yemelerine dahi neden olmaktadır. Goreng, filmin başında bu durumun dayanışma ve yardımlaşmayla aşılabileceğini düşünse de bu fikir icraata geçememiştir. İçinde bulunulan ekonomik, politik sistem insanların yemekle ve birbirleriyle kurmuş olduğu ilişkiyi de belirlemektedir. Bu çerçevede yemeğin aslında adil ya da eşit bir şekilde paylaşılabilen doğal, maddi ve ekonomik kaynaklara gönderme olduğu da söylenebilir. Bu durum aşağıdaki görselle de desteklenmektedir:

---

<sup>1</sup> Kadın katlar arasında kaybettiği oğlunu aramaktadır. Bu durum katlarda çocukların da olduğunu göstermektedir.



**Görsel 7.** Pastadan Kıl Çıkması

Yemeklerin özenle hazırlandığı bu bölümde pastanın birinden kıl çıkmış ve şef çok sinirlenmiştir. Yanındaki aşçıları uyarmaktadır. Görselde de görüldüğü üzere şefin elindeki estetik bir sunum tabağıdır. Ayrıca ortadaki pasta da güzel görünmektedir. Bununla birlikte hem şef hem de yardımcıları oldukça şık kıyafetler içindedir. Bu görseldeki pasta ve kıl ilişkisi aslında yukarıdakilerin aşağıda olup bitenden habersiz olduğunu göstermektedir. Pastanın estetiği onların habersizliği daha kötüsü vurdumduymazlığına da gönderme yapmaktadır. Pasta ve pastanın sunumun oldukça şık olması bu yemeğin aynı zamanda statü göstergesi olduğu şeklinde de okunabilir. Yemek burada bütün estetiği titizliğiyle üst tabakadakileri sembolize etmektedir. Oysa aşağı kattakiler belki de çaresizlik yemeğin en itici hallerinden birisi olan yamyamlığı deneyimlemektedir. Bu bağlamda yemeğin daha önce ifade edildiği gibi kıt ekonomik kaynakların kullanılmasına gönderme yaptığı söylenebilir.

Yemek paylaşımı üzerinden gösterilen en önemli sosyal değişkenlerinden birisini de karakterlerin kimlik değiştirmesidir. Goreng, bağlı kaldığı süre boyunca Trimagasi'yi, sonrasında ise Mihar'u gözlemleyerek, onların davranışlarını taklit ederek, hayatta kalmak uğruna insan eti yeme davranışı geliştirmiştir. Erdemli bir kimlikten, yamyam bir kimliğe dönüşen Goreng'in kimliksel değişiminde açlık, yoksunluk ve çevresel faktörler etkili olmuştur. Goreng'in yalnızlığı, halüsinasyonlara neden olmaya başlamıştır. Trimagasi ile vicdan muhakemesi yaparken, Mihar'u ile de sevişir. Açlık, yalnızlık ve insan eti yemenin psikolojik yükü, Trimagasi'nin daha önce belirttiği gibi, Goreng'i çıldırtmaya başlar. Yoksunluğun tetiklediği delilik, Goreng'in kimliğinin başka bir versiyonu haline gelmiştir (Demirel, 2023, s. 382).

Karakterlerin kimlik değiştirmesinin en önemli nedenini içinde buldukları yapıdır. Bu yapının temelinde ise yemek yemek ve aç kalmak sorunu yer almaktadır. Bu durumda yemeğin ve *platformun* hayattaki toplumsal ve ekonomik yapıyı temsil ettiği söylenebilir. Nitekim insanlar bu tür bir platform içinde olmadan da gündelik hayat içinde yaşadıkları olaylara göre kimlik değiştirebilmektedir. Bu durum insanın toplumdaki soyutlanmış bir varlık olmadığını

göstermektedir. Filmde ise platform ve yemek bu birlikte ya da insanlar arasındaki ilişkileri de temsil etmektedir.

Goreng 33. Kata geldiğinde burada İmoguri'yle tanışır. İmoguri burada eski bir çalışandır ve o da kendi isteğiyle buraya girmiştir. İmoguri burada kendinden bir dayanışma olması gerektiğini söylemektedir. Bu durum filmdeki yemeklerin ekonomik ve sınıfsal göndermeler olduğu yaklaşımını güçlendirmektedir. Çünkü İmoguri de sistemin değişmesi gerektiğini söylemektedir. Ancak burada eski bir çalışan olmasına rağmen 200 kat olduğunu bilmektedir. Oysa burada 333 kat yer almaktadır. Dolayısıyla o da sisteme tam hakim değildir.



**Görsel 8.** Yemeği Porsiyonlama

İmoguri bu sahnede hem kendisi için hem de köpeği için sadece bir porsiyon yemek almaktadır. Hedefi diğer insanları da bu duruma ikna ederek alt katmandaki insanların açlık ölmesini engellemektir. Aslın bu girişim filmin başında Goreng tarafından da yapılmıştır. Ancak nihayet erememiştir. Bu görselde iki tabakla yapılan porsiyonlama asıl paylaşmaya gönderme yapmaktadır. Çünkü insanların hayatta kalmasının yolu budur. Yemek bu görselde paylaşma ve dayanışmanın bir sembolüne dönüşmüş durumdadır.





**Görsel 9.** Yemek Platformunun Tam Hali

Bu sahnede mahkumların yemek yediği platformun özenle hazırlanmış ilk hali gösterilmektedir. Bu masa ve masadaki yemekler de insanlar tarafından hazırlanmış olsa da fiziksel doğayı ve insanın ruhsal ve toplumsal doğasını temsil ettiği söylenebilir. Nitekim her iki doğada süreç içinde yine insan eliyle bozulmaktadır. Filmde temelden tartışılan konuyu da yemeklerin-doğanın bozulma nedenlerinin irdelenmesi oluşturmaktadır. Bu bozulmanın genel olarak filmdeki yemek analogileri ve seviye farklarıyla ekonomi-politik bir anlamı olduğu gözlemlenmiştir.

#### **4.2. Menü Filmi İncelemesi**

2022 Amerikan yapımı olan bu filmde komedi ve korku unsurları öne çıkmaktadır.

**Yapım Yılı:** 2022

**Ülke:** Amerika

**Filmin Türü:** Komedi-korku

**Yönetmen:** Mark Mylod

**Oyuncular:** Anya Taylor-Joy, Hong Chau, Nicholas Hoult, Ralph Fiennes (beyazperde.com, 2022b)



**Görsel 10.** Menü Filminin Afışı  
(Kaynak: beyazperde.com, 2022b)

#### 4.2.1. Menü Filminin Konusu ve Özeti

Filmde genç bir çiftin lüks yolculuğu ve özel bir yemek yeme istekleri konu edinilmektedir. Bu istekleri için uzak bir adada ünlü ve önemli bir şefin yemeklerinden tatmak istemektedirler. Filmin iki ana karakteri olan Tyler ve Margot bu amaçla adaya gelirler. Ancak adada yemek yerken diğer masalarda birçok farklı karakterdeki kişiye karşılamaktadırlar. Filmin bu farklı karakterlerin şefin hazırladığı tadım menüsünü yerken gelişen olay örgüsünü takip etmektedir.

#### 4.2.2. Menü Filminin Analizi

Menü filmindeki mekanlar ve karakterlerin oldukça lüks ve zengin oldukları görülmektedir. Nitekim filmde adaya gitmek istenen bir yata binilir ve yatta havyar ikram edilmektedir. Bu sahnede yemeğin karakterlerin kıyafetiyle, diliyle ve mekân olarak yatla örtüştüğü görülmektedir. Çünkü havyar oldukça pahalı ve özel bir atıştırma malıdır.



**Görsel 11.** Yemek ve Fotoğraf

Bu sahnede havyar ortamdaki lüks değişkenleri tamamlayan bir unsura dönüşmektedir. Karakterlerin kıyafetinden ve adaya yatla gidilmesinden bu durum belli olsa da havyar bu kolajı tamamlayarak statü göstergesine dönüşmektedir. Ayrıca Tyler yemeden önce havyarın fotoğrafını çekerek yemek ve sosyal medya ilişkisinin kurulmasını sağlamaktadır. Bu sahnede Tyler yemeği sosyal medyasında paylaşmasa da fotoğrafını çekmesi yemekle kurulan görsel ve estetik ilişkiyi vurgulamaktadır.



**Görsel 12.** Ada Tabağı

Filminde bu tip çok özel sunumların hazırlandığı görülmektedir. Bu sunumların kendi içinde farklı anlamlar olsa da daha önce ifade edildiği gibi lüksün ve statünün bir sembolüdür. Bununla birlikte filmde farklı masalarda farklı sohbetler yürütülürken masadaki sunum ve yemekler sadece lüksü ve statüyü değil elitizmi de tamamlamaktadır. Çünkü masalarda *okyanusu yiyoruz* gibi aykırı ve alışık olunmayan konuların konuşulduğu görülmektedir. Nitekim filmde şef, müşterilerine siz sıradan insanlar değilsiniz diyerek onların özel olduğunu ifade etmektedir.



**Görsel 13.** Yemek ve Ekmek

Restoranda bu değişik sosların olduğu tabak gelmeden önce şef tarafından ekmeğin ikram edilmeyeceği çünkü ekmeğin fakirlerin yiyeceği olduğu belirtilir. Bazı müşteriler ekmek istese de verilmemektedir. Filmin ana karakterlerinden birisi olan Margot tabağındakileri yemek istemez. Şef, herkese üstün bakan bir tavırla yaklaşmaktadır. Ancak Margot yemek istemediğini çünkü bunun tam bir yemek olduğunu söyler. Filmin bu bölümünde Margot'un Tyler kadar gastronomi meraklısı olmadığı da görülmektedir. Margot, şef ve tabak arasında şöyle bir analogi kurulmaktadır. Margot yemekten anlamadığı konusunda baskıya maruz kalan sıradan bir halk gibidir. Şef ise bir yandan üstenci bir gastronom diğeryandan da sosyal medyada beğenilen ve çıkan tatlar gibidir. Nitekim sosyal medya ve gastronomi alanındaki uzmanlar yemeğin anlamını ve değerini yükselten ya da azaltan bir role bürünebilmektedir.

Yemeklerin belirli ve konsept ve teatral bir hava sunulması sunumdan önce de şef tarafından anlatılması yemeğe verilen değeri göstermektedir. Bu durum yemekle anı ve anlamın yan yan gelmesini sağlamaktadır. Filmdeki aksiyonun çıkışa geçtiğini bölümde ise şiddet temasının başladığı görülmektedir. Şef menünün bir parçası olduğunu söyleyerek yardımcının intiharını herkesin gözleri önünde sergiler. Bu ölüm gerçekleşirken Tyler umarsızca yemeğini yemektedir.

Yemek, filmin bu bölümünde gündelik hayatın kendisinin temsiline dönüşmüş durumdadır. Yani insanların gündelik hayatın içinde sıradan olaylara fazlaca gömülerek çevresindeki büyük hadiseleri dahi görememesi ifade edilmektedir. Diğeryandan aynı tartışma filmin başından beri vurgulanan zenginlik ve statü sembolü üzerinden de sürdürülmektedir. Filmde mutfak bir nevi alt grubun yani çalışanların hayatıdır ve orada zenginlere daha iyi hizmet verebilmek için ölümler de olabilmektedir. Ancak duyarsız senginler bunu önemsemeden haz almaya devam etmektedir.

Müşteriler arasında sadece Margot, şefe kendi istediği bir yiyeceği sipariş etmiştir. Bu yiyecek *cheeseburger*dir.



**Görsel 14.** Cheeseburger

Cheeseburger bu bölümde yine alt kültür ve üst kültür çatışması çerçevesinde yer almaktadır. Şef bu yemeği küçümseyerek değerlendirir. Bu bağlamda şef, Margot'a *cheeseburger* için "*ailenin zar zor alabildiği adi olanlardan*" gibi yapacağım demektedir. Nitekim *cheeseburger* aslında bu menü grubunun ya da bu zengin, lüks auranın yemeği değildir ve diğer yemeklerin yanında eğreti gibi kalmıştır.

## SONUÇ

Gastronomiye dair birçok veri (yemek, mutfak, pişirme ya da yemek-içme davranışları gibi) sinemada sembolik olarak yer almaktadır. *Platform* ve *Menü* filmlerinde de yemeğin merkezi role sahip olduğu görülmüştür. İki film birlikte değerlendirildiğinde yemeğin genellikle ekonomik anlamdaki göstergelerin önemli bir parçası olduğu belirlenmiştir. Her iki filmin de genel olarak distopik bir kurguda olması yemeğin bu kurgudaki rolünün analiz edilmesini zorlaştırırsa da yeme hem ara sahnelerde hem de filmin bütününe de statü, ekonomik farklar, sınıfsal durumlara gönderme yapmaktadır.

Yemek, *platform* filminde zorunlu bir insani ihtiyaç gibi görünmekle birlikte bu zorunlu ihtiyacın karşılanamadığı durumlarda insanın zihinsel ve psikolojik kimliğini de değiştiren rolü öne çıkmaktadır. Bu bağlamda yemek, aslında dünyadaki ekonomi politik ilişkiler temsil etmiştir. Özellikle hapislihanenin 333 alt kattan oluşması hiyerarşinin öne çıkmasını sağlamaktadır. Yemek platform üzerinden en yukarıdan en aşağıya kadar yenerak gittiği için yemeğin sınıfsal bir ekonominin parçası olduğu belirlenmiştir. Ancak filmin bu bölümlerinde yemeğin eşit bir şekilde paylaşılmasına da göndermelerin belirgin olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum aslında dünyada kaynakların paylaşımına sembolize etmektedir. Alt tabakada kalan işçi ve emekçi sınıfı temsil etmektedir. Dolayısıyla onlar hep ezilmektedir. Çünkü onlar yemek kalmamaktadır. Yemek bu bölümde insanların geçimini sağladığı temel ekonomik çerçeveyi içermektedir. Her ne kadar platform içinde kalan insanların yerleri ayda bir değişse de sistemin kendisi değişmemektedir.

Yemek yine paylaşılamamaktadır. Bu durumu tersine çevirmek isteyenler olsa da mahkumlar önemli bir kısmı var olan durumu kanıksamıştır.

Yemeğe ulaşamamak ve aç kalmak insanların zihinsel kimliğini de etkileyerek başka türlü davranmalarına neden olmaktadır. Bu bağlamda yemek aslında insanların ekonomik yaşamlarının bütününe temsil etmektedir. Ekonomik olarak iyi geçinemeyen insanların yaşadığı yabancılışmada filmde bu bağlamda işlenmektedir.

*Menü* filminde de yemek ve gastronomi genel olarak ekonomik bir değer parçası olarak sembolize edilmiştir. Bu filmde yemeğin *Platform* filminden farklı olarak doğrudan bir şekilde zenginlik ve lüksle yan yana geldiği görülmektedir. Bu durum gastronomi kavramının daha yoğun işlenmesini sağlamıştır. Çünkü filmde yemeklere dair detaylı bilgiler verilmekle birlikte müşterilerin de gurme pozisyonunda oldukları belirlenmiştir. Bu bağlamda filmde yemekler; lüks yat, lüks kıyafetler ve ünlü kimselerle birlikte ele alınmıştır. Seçilen yemeklerle de bu zenginlik desteklenmiştir. *Platform* filminde görülen yemeğin ekonomik ve sınıf olarak ele alınması *Menü* filminde statüsel bir değer olarak ayırım noktası olmasına dönüşmüştür.

*Menü* filmde sıradan herkesin bildiği ya da yiyebileceği yemekler yoktur. Bu durum yemeğin statü, elitizm ve zenginlik yan yana gelmesini sağlamıştır. Örneğin Tyler ve Margot lüks bir yatta adaya doğru giderken limonlu bir havyar ikram edilmektedir. Bu sahnede yemeğin lüksün tamamlayıcı bir anlama dönüştüğü belirlenmiştir. Yemek üzerinden kurulan statü ve ekonomik ayırım cheeseburger örneğin de iyice belirginleşmiştir.

Her iki film birlikte değerlendirildiğinde gastronomi öğelerinin ekonomik, sınıfsal, politik birçok anlama doğrudan ya da dolaylı gönderme yaptığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte yemeğin sadece basit bir insani ihtiyaç olmadığı sosyal hayat içinde değerleri de barındırdığı belirlenmiştir. Yemek, her iki filmde de hem doğrudan gastronomik bir unsur olarak yer almış hem de diğer değişkenlerle birlikte sosyolojik, kültürel ve politik anlamlara bürünmüştür.

## EXTENDED ABSTRACT

Derived from the ancient Greek concepts *gastro* and *nomos*, gastronomy refers to the science of the stomach or the dishes belonging to the stomach. The concept that has developed throughout the historical process is now between food and culture; It includes a wide range of food preparation styles, presentation, cooking styles and food science (Kivela & Crofts, 2006, p. 355). Eating and drinking rituals are one of the important physical needs for people, but they are also considered as a kind of status indicator. As a matter of fact, eating and drinking habits develop as a result of a cultural, social and economic social structure.

Eating and drinking habits, as an element of culture, contain both material and spiritual elements of culture. Culture includes a wide literature covering everything that people have produced. When it comes to food, it includes the dishes, kitchen utensils and material culture elements of gastronomy (Karaca & Karacaoğlu, 2016, p. 562). The spiritual cultural elements of gastronomy are the meanings attributed to food. In this context, some dishes have cultural meanings in funeral ceremonies, and some dishes are consumed on special occasions. This highlights the communication role between food and culture. Eating and drinking habits, as a

symbol of culture, serve as a symbol or signifier in communicating with different cultures (Çaycı & Aktaş, 2018, p. 712).

The role of gastronomy as a kind of symbol, image or signifier in communication also manifests itself in the field of cinema. Cinema art is a very effective means of communication because it uses visual and audio elements. Due to the strong communication language, political and social meanings can be conveyed to the audience as messages. (Birkök, 2008, p. 4). The relationship between food and cinema also develops within this framework. The relationship between cinema and food is generally evaluated from two perspectives. In this context, first of all, food serves as a symbol to convey certain sets of meaning to the audience in cinema. Another aspect of the relationship between cinema and food is that food as a symbol expands the language of expression in cinema. In this context, food has also become a means of expression (Lindenfeld & Parasecoli, 2017).

Although food culture varies from society to society, it also contains universal meanings. Cinema uses the phenomenon of food on the screen, especially by referring to these universal meanings. In this context, although the food itself sometimes has a pattern of meaning, the way the food is eaten can generally refer to meanings such as violence and sexuality. The presentation of the food can also refer to wealth or poverty, along with other factors (Shugart, 2008).

The purpose of this research on the development of the relationship between food and cinema in recent years and the importance of the symbolic meaning of food is to analyze the visual representations of platform and menu films in the context of cinema and gastronomy. A qualitative research approach was adopted in this research. Qualitative method is used in research where the researcher tries to gain in-depth knowledge, especially in the field of social disciplines. There are many different designs of the qualitative research approach. In this research, content analysis, one of the qualitative research designs, is used. The aim of the content analysis technique is to analyze the meanings in text or visual content. In such studies, meanings are examined according to the purpose of the research. In this context, the meaning is tried to be gathered around a certain theme (Güçlü, 2019, p. 177). In this research, two films in the study group are analyzed in the context of gastronomy within the framework of their visual representations. The meanings in the films are analyzed within this framework. The aim of content analysis studies is to question the purpose of the symbols and facts in the text or visuals, why they are included and what they indicate (Yıldırım & Şimşek, 2013, p. 227).

In the content analysis of films, the analysis is carried out from two perspectives. The first of these is to evaluate the phenomenon in the film only in terms of its location and as a part of a thematic whole. The other is to analyze the phenomenon in the film through discourse. However, such analyzes vary depending on how the phenomenon is included in the content of the films (Kızıltepe, 2017, p. 263). In this research, the gastronomic elements in the two films included in the study group are analyzed both in their visual and factual context and within the framework of discourse. The study group of this research consists of Platform and Menu films. The purpose of the research was effective in selecting these films. In this context, criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods, was taken into consideration in the selection of the research group. Criterion sampling is created by taking into account a criterion determined by the

researcher (Yıldırım & Şimşek, 2013). The criterion in this research is that they are gastronomy-themed films. In this type of sampling, the texts, images or films that will be included in the study group and analyzed are determined in advance (Neuman, 2012, p. 320). The selection of Platform and Menu films into the study group of this research was also influenced by the fact that these two films were current films and did not include any work within the framework of gastronomy.

It was also seen that food had a central role in the films Platform and Menu. When the two films are evaluated together, it has been determined that food is generally an important part of economic indicators. Although the fact that both films have a generally dystopian fiction makes it difficult to analyze the role of food in this fiction, food refers to status, economic differences and class situations both in the intermediate scenes and in the whole film.

Although food seems like a mandatory human need in the platform movie, its role in changing the mental and psychological identity of the person comes to the fore in cases where this mandatory need cannot be met. In this context, food actually represented the economic and political relations in the world. Especially the fact that the prison consists of 333 lower floors makes the hierarchy stand out. Since the meal is eaten from the top to the bottom on the platform, it has been determined that the meal is a part of a class economy. However, it has been observed that references to equal sharing of food are also evident in these parts of the film. This situation actually symbolizes the sharing of resources in the world. It represents the workers and laboring class who remain in the lower class. Therefore, they are always oppressed. Because they have no food left. Food in this section includes the basic economic framework through which people make a living. Although the locations of the people staying on the platform change once a month, the system itself does not change. Food cannot be shared again. Although there are those who want to reverse this situation, a significant portion of the prisoners have become accustomed to the existing situation.

In the menu movie, food and gastronomy are generally symbolized as part of an economic value. In this movie, food is seen to be directly side by side with wealth and luxury, unlike the Platform movie. This situation enabled the concept of gastronomy to be processed more intensively. Because although detailed information about the food is given in the movie, it has been determined that the customers are also in the position of gourmet. In this context, the food in the movie; It was discussed together with luxury yachts, luxury clothes and famous people. This richness was supported by the selected dishes. The food seen in the movie Platform was treated as economic and class, but it turned into a point of distinction as a status value in the movie Menu.

When both films are evaluated together, it is observed that gastronomy elements refer directly or indirectly to many economic, class and political meanings. However, it has been determined that food is not only a simple human need but also contains values in social life. Food is included in both films as a direct gastronomic element and has sociological, cultural and political meanings along with other variables.



**Çıkar Çatışması Bildirimi/ Conflict of Interest Statement:**

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

**Destek/Finansman Bilgileri/ Support Financing Information:**

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır

**Etik Kurul Kararı/ Ethics Committee Decision:** Bu çalışma için Etik Kurulu kararı gerekmemektedir.

**Yazar Katkı Oranı: / Author Contribution Rate:** Yazarların katkı oranı eşittir.

## KAYNAKÇA

- Aytekin, M. (2019). Kitap incelemesi: Gastro sinema. *Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 1(2), 49-60.
- Baudan, C. (2006). *Mutfak savaşı* (Y. Avunç, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Beardsworth, A. ve Keil, T. (2011). *Yemek sosyolojisi* (A. Dede, Çev.). Phoenis Yayınevi.
- beyazperde.com (2022a). *El Hoyo*. <https://www.beyazperde.com/filmler/film-258016/>
- beyazperde.com (2022b). *The Menu*. <https://www.beyazperde.com/filmler/film-271676/>
- Birkök, M. C. (2008). Bir Toplumsallaştırma aracı olarak eğitimde alternatif medya kullanımı: Sinema filmleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2).
- Bober, P. P. (2014). *Antikçağ ve orta çağda sanat, kültür ve mutfak* (B. Avunç, Çev.). Kitap Yayınevi.
- Camus A. (2019). *Sisifos söyleni* (T. Yücel, Çev.). Can Yayınları.
- Çaycı, A. E. ve Aktaş, C. (2018). Dijitalden tatmak: Yemeğin "Yeni" gastro mekanlardaki seyirlik gösterisinin kültürel yansımaları. *TRT Akademi*, 3(6), 710-727.
- Demirel, G. (2023). Açlık sorunsalında karakterin kimlik yolculuğu: Platform filmi örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51, 374-390
- Güçlü, İ. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (teknikyaklaşım-uygulama)*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gürsoy, D. (2019). *Tarihin Süzgecinde Mutfak Kültürümüz*. İstanbul: Oğlak Yayınları.
- Kaçan, U. (2023). Örgütsel kültür ve iletişim bağlamında "Lüks Restoran" konsepti. *Aydın Gastronomy*, 7(2), 325-347.
- Kanık, İ. (2012). *Seyirlik yemek: Modernite' den postmodernite' ye yemeğin sinematografisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kanık, İ. (2016). Gastro medya ve gastro kültürün kavramsal incelemesi. *Folklor/Edebiyat*, 22(88), 83-98.
- Kanık, İ. (2018). *Gastro sinema*. Alfa.
- Karaca, O. B. ve Karacaoğlu, S. (2016). Kültür, din ve yemek etkileşimi çerçevesinde arap mutfağının kavramsal olarak incelenmesi: Adana ili örneği. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 561-584.
- Kızıltepe, Z. (2017). İçerik analizi. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma (yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları)* içinde (s. 253-266). Anı Yayıncılık,
- Kivela, J. ve Crotts, C. J. (2006). Tourism and gastronomy: Gastronomy's influence on how tourists experience a destination. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 30(3), 354-377.

- Köse, H. ve Bingöl, T. (2021). Neoliberal düzende panoptik denetim tahayyülü: The platform filmi ve düşündürdükleri. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*.
- Lindenfeld, L. (2003). Food as communication: communication as food. J. M. Cramer, Carlita P. Greene, ve Lynn M. Walters (Ed.). Imprint.
- Lindenfeld, L. ve Parasecoli, F. (2016). *Feasting our eyes: Food films and cultural identity in the united states*. Columbia University Press.
- Lindenfeld, L. ve Parasecoli, F. (2017). Food and cinema: An evolving relationship. *The Bloomsbury Handbook of Food and Popular Culture*, 27.
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri I-II (nitel ve nicel yaklaşımlar)* (S. Özge, Çev.). Yayınodası Yayınları.
- Öztürk, S. ve Daşkesen, V. S. (2021). Sınıf eşitsizliği açısından bir öz eleştiri örneği: Platform filmi incelemesi. *Türkiye Film Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-13.
- Polat, A. S. ve Çetinsöz, B. C. (2019). Hatay ili Hristiyanlarının dini bayramlarında gastronomi geleneklerinin inanç turizmi açısından değerlendirilmesi. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 3(4), 823-835.
- Sarıışık, M. (2019). *Tüm yönleriyle gastronomi bilimi*. Detay Yayıncılık.
- Seyitoğlu, F. ve Çalışkan, O. (2018). Akademik disiplin olarak gastronomi: Kavramsal bir çalışma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 15(3), 523-537.
- Shugart, H. A. (2008). Sumptuous texts: Consuming "Otherness" in the food film genre. *Critical Studies in Media Communication*, 25(1), 68-90.
- Topçu, A. D., Kurtçu, C. ve Erdönmez, S. (2021). Gastronomi ve iletişim. O. Güler, G. Akdağ ve A. Kale (Ed.), *Disiplinlerarası bakış açısıyla gastronomi içinde*(s. 36-58). Detay Yayıncılık.
- Uca, O. (2021). Büyük tıkinma: Umudun bilgisine ulaşma çabası. *Görünüm*, (10), 70-86.
- Uçkan Çakır, M., Şengül, S. ve Parmaksızoğlu, E. (2020). Sinema perdesinde gastronomi görüntüsü: Yemeğin sosyolojik yansımaları. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(4), 3173-3191.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Kitabevi.